

Ohjauksen
koordinointi
Pohjoismaissa,

Färösaarilla,
Grönlannissa
ja Ahvenan-
maalla

NVL 2017
© Nordiskt nätverk för
vuxnas lärande

www.nvl.org

ISBN 978-952-7140-31-4

Pohjoismaiden
ministerineuvosto

Nordiskt nätverk
för Vägledning
inom NVL

Kuva:
Norden.org/
Benjamin Suomela

Ulkoasu:
Marika Elina Kaarlela
/Gekkografia

/ Sisällys /

Esipuhe	4
Johdanto	5
Koordinoinnin nykytilanne	7
Tanska	7
Suomi	8
Färsaaret	9
Grönlanti	10
Islanti	10
Norja	11
Ruotsi	12
Ahvenanmaa	12
Päätelmät ja suositukset	13
Liite	18
Tanska	18
Suomi	20
Färsaaret	23
Grönlanti	25
Islanti	27
Norja	29
Ruotsi	30
Ahvenanmaa	31

/ Esipuhe /

Elinikäinen ohjaus on jatkuva prosessi, joka auttaa kaikenikäisiä kansalaisia tunnistamaan taitonsa, osaamisensa ja kiinnostuksen kohteensa.

Elinikäisen ohjauksen prosessi auttaa tekemään koulutusta ja työtä koskevia päätöksiä sekä suunnittelemaan muuta osaamista vaativaa toimintaa. Ohjaus koostuu erilaisista yksilöllisistä ja kollektiivisista toimista, kuten tiedottamisesta, neuvonnasta, osaamisen arvioinnista sekä työuran hallinnan, oppimisen sekä urasuunnittelun tuesta. Tiivistettynä elinikäinen ohjaus tukee ja edistää elinikäistä oppimista.

Nordiskt nätverk för vägledning -verkosto keskittyy aikuisten mahdollisuuksiin kehittää urataitojaan ja luoda mielekkäitä siirtymiä niin työmarkkinoilla kuin opiskelun ja työelämän välilläkin.

Verkosto on kartoittanut aikuisille suunnatun ohjauksen koordinoimista koulutus- ja työmarkkinasektoreilla. Selvityksessä kerrotaan koordinoimista käytännön toteutuksesta sekä eri sektorien välisen epävirallisen yhteistyön muodoista. Verkoston selvitys *”Ohjauksen koordinoimista Pohjoismaissa, Färsaarilla, Grönlannissa*

ja Ahvenanmaalla” muodostaa tärkeän pohjan keskustelulle ohjauksen roolista ja merkityksestä osaamisen kehittämisessä. Kartoitus lisää tietämystä ohjauksen koordinoimista koulutussektorilla ja työhallinnossa Pohjoismaissa.

Verkosto tukee osaltaan Pohjoismaiden opetus- ja tutkimusministerineuvoston ohjelman *”Kvalitet og relevans i uddannelse og forskning”* toimeenpanoa välittämällä tietoa ohjauksen koordinoimista osana elinikäistä oppimista. Raportti on suunnattu ohjauspalveluja kehittäville sekä toimeenpanon rakenteesta ja keinoista päättävälle toimijoille.

Haluan kiittää kaikkia Nordiskt nätverk för vägledning -verkoston jäseniä heidän Pohjoismaissa tekemästään tärkeästä työstä ja osallistumisestaan laadun kehittämiseen elinikäisen oppimisen alalla.

Antra Carlsen, NVL:n pääkoordinaattori

/ Johdanto /

Samalla kun mahdollisuudet osaamisen kehittämiseen monipuolistuvat, korostuu laadukkaan ohjauksen merkitys oikeiden valintojen ja päätösten tekemisessä.

Ohjaus tukee mahdollisuutta elinikäiseen oppimiseen tarjoamalla kansalaisille tietoja ja taitoja, jotka auttavat heitä tekemään henkilökohtaista kehitystään, koulutustaan ja uraansa koskevia päätöksiä. Ihminen saa elämänsä aikana monenlaista ohjausta, mutta tämä kartoitus keskittyy nimenomaan uraan eli koulutukseen ja työhön liittyvään ohjaukseen. Eri Pohjoismaissa sekä Färsearilla, Grönlannissa ja Ahvenanmaalla on erilaiset organisaatiot ja kohderyhmät. Opetusministeriöt vastaavat ohjauksesta koulutussektorilla ja työministeriöt työttömien sekä jossain määrin myös työllisten ohjauksesta. Laadukas ohjaus edellyttää koulutus- ja työmarkkinasektorien välistä koordinoitua. Tämän selvityksen tarkoituksena on edistää koordinoitua ohjauksen kehittämistä Pohjoismaissa, Färsearilla, Grönlannissa ja Ahvenanmaalla.

Tässä selvityksessä *Nordiskt nätverk för vägledning inom Nordiskt nätverk för vuxnas lärande* (NVL) kartoittaa, millaista yhteistyötä eri sektorit tekevät, ja pyrkii vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- Koordinoitko koulutussektorilla ja työmarkkinasektorilla annettava ohjausta?
- Ovatko keskeiset ministeriöt antaneet ohjeita yhteistyöstä?
- Miten koordinoitua on toteutettu käytännössä? Mitkä ohjaustehtävät edellyttävät toimijoiden yhteistyötä, kuinka yhteistyö on järjestetty ja miten se näkyy aikuisille suunnatussa ohjauksessa?
- Onko yhteistyön tarve määritelty riittävän selkeästi ja konkreettisesti?
- Millaista epävirallista yhteistyötä toimijat tekevät?

/ Koordinoinnin määritelmä /

European Lifelong Guidance Policy Network (ELGPN) viittaa raportissaan "ELGPN Tools No. 1. Lifelong Guidance Policy Development: A European Resource Kit" Euroopan unionin neuvoston 31. lokakuuta 2008 antamaan päätöslauselmaan "Elinikäisen ohjauksen parempi sisällyttäminen elinikäisen oppimisen strategioihin" (15030/08, EDUC 257 SOC 653). Päätöslauselmassa neuvosto kehottaa jäsenvaltioita muun muassa rohkaisemaan eri toimijoiden välistä koordinointia ja yhteistyötä kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

Englanniksi kohta 4 kuuluu seuraavasti: "Encourage coordination and cooperation among the various national, regional and local stakeholders." ELGPN on käsitellyt vuosien 2009–2010 ja 2011–2012 työskentelyä koskevissa raporteissaan myös yhteistyö- ja koordinointimekanismeja (Work Package 3). Se ehdottaa foorumeita tai muuta vastaavaa mekanismia, joka toimisi yhdellä tai useammalla seuraavista tasoista:

Viestintä

Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi tiedonvaihtoa ja yhteistyö- ja koordinointimahdollisuuksien selvittämistä.

Yhteistyö

Olemassa olevien rakenteiden välillä voitaisiin tehdä epävirallista yhteistyötä. Se perustuisi yhteistyösopimukseen, joka säilyttäisi päätöksentekovallan yksittäisillä osapuolilla.

Koordinointi

Tämä edellyttäisi todennäköisesti koordinointijärjestelmää, jolla tulisi olla operatiiviset valtuudet ja rahoitus sekä mahdollisesti sopimus tai valtakirja.

Ensimmäisellä tasolla (viestintä) mekanismi voisi tarkoittaa työryhmän, verkoston tai ajatuspajan perustamista. Kolmas taso edellyttäisi todennäköisesti virallisempaa ja pysyvämpää rakennetta.

/ Koordinoinnin nykytilanne /

Tässä luvussa kerrotaan lyhyesti ohjauksen koordinoinnista Pohjoismaissa, Färsearilla, Grönlannissa ja Ahvenanmaalla johdannossa esitettyjen kysymysten pohjalta. Koordinointia on kuvattu seikkaperäisemmin liitteessä, jossa on myös linkkejä viitteisiin.

TANSKA

Tanskassa ei ole koordinoitu virallisesti koulutus- ja työmarkkinasektorien tarjoamaa ohjausta. Ohjausta säätelevässä laissa on kohta, jonka mukaan ohjauksen koordinointi kuuluu opetusministeriölle. Opetusministeriö on siis viime kädessä vastuussa koordinoinnista, mutta käytännön toimiin ei ole ryhdytty.

Myös työmarkkinapuolella on laissa säädetty, että ohjausta tulee koordinoita. Opinto- ja ammatinvalinnanohjauksen koordinoitivastuu on alueellisilla työmarkkinaneuvostoilla, mutta opetusministeriön tapaan niilläkään ei ole konkreettista koordinoitointoimintaa.

Vuoteen 2007 saakka käytössä oli työmarkkinaneuvostojen alainen toimiva, alueellinen koordinoitijärjestelmä, jonka piiriin kuuluivat nuoret ja aikuiset, koulutus- ja työllisyysasiat

sekä alueelliset ohjauslautakunnat (vejledningsfaglige udvalg, VFU). Vuoteen 2004 saakka Tanskassa oli myös opinto- ja ammatinvalinnanohjausneuvoston (Rådet for uddannelses- och erhvervsvejledning, RUE) alainen kansallinen koordinoitijärjestelmä.

Aikuiskoulutuksen puolella aikuis- ja jatkokoulutuskeskukset (voksen- og efteruddannelsescenter, VEU) vastaavat ammattikoulujen ja yleissivistävää opetusta antavien koulujen (VUC) koordinoinnista. Koordinoitivastuu kattaa tietyiltä osin myös paikalliset työvoimatoimistot (jobcenter), työttömyyskassat ja muut yhteistyökumppanit. Tähän saakka on tosin ollut epäselvää, missä määrin koordinoitivastuu koskee ohjausta.

Suomessa on laadittu opetus- ja kulttuuri-ministeriön sekä työ- ja elinkeinoministeriön aloitteesta elinikäisen ohjauksen strategiset linjaukset. Tavoitteena on, että ohjaus muodostaisi koordinoitua kokonaisuutta, ja kehitystyötä jatkamaan on perustettu kansallinen, monialainen foorumi. Lisäksi on perustettu alueellisia elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmiä (ELO-ryhmiä). Yhteistyöryhmien kokoonpano vaihtelee, ja niiden jäsenet edustavat muun muassa koulutuksen järjestäjiä kaikilla koulutusasteilla, työ- ja elinkeinohallintoa, nuorten työpajoja ja työmarkkinajärjestöjä. Ryhmien tehtävänä on koordinoita ja kehittää alueellisia ohjauspalveluja, ja ne työskentelevät kukin omissa tahdissaan virallisen koordinoinnin järjestämiseksi. Osana koordinoitua on myös pyritty valtakunnallisesti kehittämään niin sanottua yhden luokun periaatteella toimivia palvelupisteitä, Ohjaamoja, jotka tarjoavat palveluja erityisesti syrjäytymisvaarassa oleville nuorille ja nuorille aikuisille. Eri puolilla maata on aloittanut toimintansa runsaat 30 Ohjaamoja, jotka tarjoavat yksilöllistä neuvontaa ja ohjausta sekä tukea urataitojen ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen ja urasuunnitteluun.

Kehitystyötä jatkamaan on perustettu kansallinen, monialainen foorumi.

Nuorisolaissa (2006/72) säädetään etsivästä nuorisotyöstä. Lain mukaan etsivä nuorisotyö kuuluu kunnan tehtäviin. Laissa säädetään myös tietojen luovuttamisesta etsivälle nuorisotyölle sekä luovutettujen tietojen käsittelystä.

Ohjauksen viralliseen koordinointiin tähtäävä työ on siis jo aloitettu Suomessa, mutta vielä on paljon tehtävää.

Lisäksi koulutussektorilla ja työhallinnossa toimivat ohjaajat tekevät epävirallista, yleensä henkilökohtaisiin kontakteihin perustuvaa yhteistyötä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tiedonvaihtoa tai asiakkaan ohjaamista yhteistyökumppanin palveluiden pariin. Valtiontalouden tarkastusvirasto on

suorittanut opinto-ohjausta ja muuta ohjausta koskevan tarkastuksen ja antanut suosituksia siitä, kuinka koordinoitua, viralliseen ohjaukseen tähtäävää yhteistyötä tulisi kehittää. Se korostaa muun muassa työnjakoa koskevan yhteistyösopimuksen tarvetta. Ministeriöiden tulisi myös yhdessä sopia niistä keinoista, joilla ohjausta pyritään yhtenäistämään ja järjestelmällistämään.

Tarkoituksena on kartoittaa aikuiskoulutuksen tarjontaa ja palveluita, muun muassa aikuisille suunnattua ohjausta

FÄRSAARET

Färsearilla ei vielä koordinoita ohjausta keskitetysti, mutta eri koulutusasteet ja sektorit tekevät enenevässä määrin epävirallista yhteistyötä. Peruskoulu- ja lukiotasolla ohjausta tarjoavat yhdistykset ja verkostot muodostavat ohjauksen puitteet, vaikka tätä ei vielä julkisesti olekaan tunnustettu. Yliopistotason ohjaus on läheisesti sidoksissa ohjausta tarjoaviin toimijoihin. Kansainvälisten asioiden toimisto järjestää säännöllisesti koulutusmessuja, ja näin luodaan ja ylläpidetään verkostoja ja tiettyjen ohjaustehtävien epävirallista koordinointia. Sama vaikutus on myös konferensseilla, ohjauspäivillä ja muilla vastaavilla tapahtumilla, joita ohjausta tarjoavat verkostot ja ryhmät säännöllisesti suunnittelevat ja toteuttavat. Vuonna 2013 perustettu ohjaajakoulutus on tuonut ohjauksen merkitystä esille ja luonut pohjaa yhteisymmärrykselle ja koordinoinnin järjestämiselle. Lisäksi joihinkin kuntiin on perustettu etäopintokeskus, jossa vastavalmistuneet ohjaajat osallistuvat aktiivisesti aikuisopiskelijoille suunnatun elinikäisen ohjauksen kehittämiseen. Tämän laajemmin tai tavoitteellisemmin julkisella puolella ei kui-

tenkaan vielä ole pyritty ohjausta koordinoimaan Färsearilla.

Viimeisin koordinointia koskeva edistysaskel oli opetus-, tutkimus- ja kulttuuriministeriön, sosiaaliministeriön ja työllisyysasioista vastaavan liikenneministeriön perustama työryhmä, jossa on edustajia kustakin ministeriöstä. Työryhmän tarkoituksena on kartoittaa aikuiskoulutuksen tarjontaa ja palveluita, muun muassa aikuisille suunnattua ohjausta. Työ aloitettiin nykyisen hallituksen sisällytettyä syyskuussa 2015 hallitusohjelmaansa suunnitelman aikuiskoulutuksen käynnistämisestä Färsearilla. Ohjelman mukaan tällaisen järjestelmän tulee perustua ohjaukseen, validointiin, koulutukseen ja jatkokoulutukseen. Lisäksi ohjelmassa esitetään toive peruskoulussa annettavan ohjauksen vahvistamisesta sekä yhteistyöstä eri koulutusasteiden ja sektoreiden välillä.

GRÖNLANTI

Grönlannissa koulutus- ja työmarkkinasektoreilla tarjottavaa ohjausta ei koordinoita virallisesti, mutta käytännössä työ-, ohjaus- ja jatkokoulutuskeskukset (job-, vejlednings- og opkvalificeringscenter) tekevät yhteistyötä ammattikoulujen kanssa niin paikallisella kuin valtakunnallisellakin tasolla. Lisäksi koordinoinnista säädetään kahdella lailla, joista toinen koskee ohjausta yleissivistävässä ja ammatillisessa koulutuksessa ja toinen työ-, ohjaus- ja jatkokoulutuskeskuksia.

Edellä mainitut lait merkitsevät käytännössä sitä, että jokaisella peruskoulun päättävällä oppilaalla tulee olla tulevia opintojaan koskeva suunnitelma.

Näin ollen peruskoulun ohjaajien tulee tarjota ohjausta esimerkiksi oppilaan suunnitellessa tulevia opintojaan, keskeyttäessä koulunkäynnin tai muuttaessa väliaikaisesti ulkomaille. Suunnitelmat kirjataan valtakunnalliseen tietokantaan, joka on kaikkien työ-, ohjaus- ja jatkokoulutuskeskusten sekä muiden oppilaitosten käytettävissä.

Työ-, ohjaus- ja jatkokoulutuskeskukset vastaavat etsivästä, yksilöllisestä, kollektiivisesta ja ammatillisesta ohjauksesta. Muut oppilaitokset vastaavat ohjauksesta opiskeluaikana sekä työelämään siirtymisen yhteydessä.

ISLANTI

Islannissa ei koordinoita virallisesti esimerkiksi koulutussektorilla ja nuorille ja aikuisille suunnatuissa työmarkkinapalveluissa annettavaa uraohjausta.

Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen keskus (Education and Training Service Centre, ETSC) tarjoaa opetus-, tutkimus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta uraohjausta henkilöille, jotka eivät ole suorittaneet lukio-opintoja. Tämä perustuu alueellisten elinikäisen oppimisen keskusten (Lifelong Learning Centers, LLL) kanssa tehtyihin sopimuksiin. Työvoimahallinto puolestaan tarjoaa lakisääteistä uraohjausta sosiaaliministeriön toimeksiannosta. Vuoden 2009 kriisin jälkeen Islannin työministeriö, ETSC

ja LLL-keskukset aloittivat virallisen yhteistyön. Aikuisille tarjotaan ohjausta myös toisen asteen oppilaitoksissa, yliopistoissa ja sosiaaliviraston toimistossa Reykjavíkissa. Koordinointitoimintaa on, mutta se on useimmiten projektimuotoista ja reaktiivista.

Vuonna 2014 opetus-, tutkimus- ja kulttuuriministeriö nimitti sosiaaliministeriön, teollisuus- ja innovaatioministeriön ja uraohjaajien yhdistyksen edustajista koostuvan komitean kartoittamaan uraohjauksen toimintaperiaatteiden kehittämistä. Komitea julkisti vuonna 2015 raportin, jossa se esitti näkemyksiä ja suosituksia koordinoinnin kehittämiseksi. Raportti on yhä käsittelyssä.

NORJA

Norjassa on ollut vuodesta 2004 lähtien käytössä läänikohtainen uraohjauksen kumppanuusmalli. Mallissa yhteistyötä tekevät saman läänin kunnat ja NAV (Norjan työnvälitystoimisto, vakuutus-kassa ja sosiaalitoimi) sekä mahdollisesti myös esimerkiksi työmarkkinaosapuolet, yliopistot ja muut korkeakoulut.

Opetus- ja tutkimusministeriö (Kunnskapsdepartementet) myöntää yhteistyölle vuosittain valtionapua. Avustuksen saamisen edellytyksenä on, että uraohjauksesta on laadittu kirjallinen yhteistyösopimus. Kompetanse Norgen uraohjauksen kansallinen yksikkö hallinnoi avustusta ministeriön toimeksiannosta. Yksikkö kehittää ja koordinoi uraohjausta tavoitteenaan tuoda uraohjaus paremmin kansalaisten saataville sekä parantaa ohjauksen laatua ja yhdenvertaista saataavuutta nuorten ja aikuisten keskuudessa elämäntilanteesta riippumatta.

Yhteistyö näkyy kansalaisille urakeskuksina, joiden tehtävänä on muun muassa tarjota uraohjausta kaikille yli 19-vuotiaille, parantaa koulujen ja NAV:n tarjoaman ohjauksen laatua sekä vahvistaa eri sektoreiden välistä yhteistyötä.

Työ- ja sosiaalihuollituksen vuosittain antamat ohjeet kannustavat läänien NAV-toimistoja ja kuntia tekemään yhteistyötä muun muassa uraohjauspalveluiden järjestämisessä ja koulujen ja

”

*Opetus- ja
tutkimusministeriö
myöntää yhteistyölle
vuosittain
valtionapua.*

NAV:n työntekijöiden osaamisen kehittämisessä. Kaikissa Norjan lääneissä on laadittu kuntien ja työ- ja sosiaalihuollon välistä yhteistyötä ohjaava sopimus. Se sisältää määräyksiä koulutuksesta, validoinnista ja muista uraohjauksen ulkopuolisista palveluista, jotka on suunnattu sopimuksen molempien osapuolten apua tarvitseville työnhakijoille. Yhteistyösopimusten tarkoituksena on yhdistää osapuolten voimavarat yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi eli luoda yhdessä perusta NAV-toimistojen, urakeskusten ja koulujen käytännön yhteistyölle yksittäisille käyttäjille suunnattujen palvelujen ja toimien järjestämisessä. Läänissä yhteistyötä koordinoivat yhteyshenkilöt ja kummankin sektorin ammatillisista koostuvat työryhmät.

RUOTSI

Ruotsissa koulutus- ja työmarkkinasektorien välistä yhteistyötä ei ole koordinoitu virallisesti, eikä siitä ole laadittu kansallista strategiaa. Kunnat ovat vastuussa siitä, että kuntalaisille on tarjolla ohjausta. Ruotsin kouluviraston Skolverketin yleiset ohjeet työskentelystä opinto- ja ammatinvalinnanohjauksessa painottavat työnvä-

lityspalveluiden (Arbetsförmedlingen) kanssa tehtävän yhteistyön tärkeyttä koulumuodosta riippumatta. Eri koulutusmuotojen ja Arbetsförmedlingenin paikallisesta ja alueellisesta yhteistyöstä on lukuisia esimerkkejä. Yhteistyön virallisuusaste kuitenkin vaihtelee.

Vuosina 2017–2018 toteutetaan hanke nimeltä Vägledning på Åland.

AHVENANMAA

Ahvenanmaalla ei ole koordinoitu virallisesti ohjaustoimintaa. Ohjausta saadaksesen on tällä hetkellä joko opiskeltava jossakin oppilaitoksessa tai oltava rekisteröityneenä työnhakijaksi. Tämä tarkoittaa sitä, että koulutuksen ulkopuolella olevilla, ansiotyötä tekevillä, ammatin vaihtoa suunnittelevilla ja opiskelupaikkaa etsivillä ei ole mahdollisuutta saada ohjausta.

Vuonna 2014 aikuiskoulutuksesta ja validoinnista vastaava viranomais- ja Ahvenanmaan työmarkkina- ja opintopalveluviranomais- (Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet) aloittivat yhteistyön tekemällä sopimuk-

sen ohjauspalveluiden hankinnasta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että työmarkkinaviranomainen ostaa asiakkaidensa tarvitsemat opinto-ohjauspalvelut aikuis- koulutuksesta vastaavalta viranomaiselta.

Suunnitteilla on ERS-hanke, jonka tarkoituksena on luoda järjestelmä, joka mahdollistaa tehokkaan ohjauksen yhdenvertaisen saatavuuden iästä, opiskelu- tai työpaikasta tai muusta elämäntilanteesta riippumatta. Tavoitteena on muun muassa koordinoita ja kehittää ohjausta tarjoavien toimijoiden välistä yhteistyötä. Vägledning på Åland -hanke toteutetaan vuosina 2017–2018.

/ Päätelmät & suositukset /

Kartoitus osoittaa, että kaikki Pohjoismaat, Färsaaret, Grönlanti ja Ahvenanmaa ovat korostaneet yhtenäisen, neutraalin ohjauksen tarjoamista kansalaisille ennen opintoja ja niiden aikana, koulutusohjelmasta toiseen, opinnoista työelämään tai työelämästä opintoihin siirryttäessä sekä työuran aikana ja alan vaihdon yhteydessä. Kaikki maat koordinoivat ohjausta jollakin tavalla, mutta keinot vaihtelevat.

- **Tanskassa** koordinointi on mainittu lainsäädännössä, mutta käytännön toimiin ei ole ryhdytty.
- **Suomessa** on julkaistu elinikäistä ohjausta koskevat strategiset linjaukset. Niissä on myös maininta ohjauksen koordinoinnista, mutta työ on vielä kesken.
- **Islannissa** ohjausta ei vielä koordinoita virallisesti, mutta vuonna 2015 eri ministeriöiden ja opinto- ja ammatinvalinnanohjaajien yhdistyksen edustajista koostuva komitea laati raportin, jossa se esittää visioita ja suosituksia koordinoinnin kehittämiseksi. Jatkotoimia ei ole vielä aloitettu.
- **Norjassa** on panostettu läänikohtaiseen uraohjausyhteistyöhön, jota rahoittaa opetus- ja tutkimusministeriö. Rahoitus edellyttää kirjallista yhteistyösopimusta. Kompetanse Norge -virastossa on myös kansallinen uraohjauksen yksikkö, joka kehittää ja koordinoi uraohjausta Norjassa.
- **Ruotsissa** ohjausta ei koordinoita virallisesti, mutta eri viranomaiset suosittelevat yhteistyötä, ja yhteistyöstä on lukuisia esimerkkejä. Vuonna 2016 työmarkkinaministeriö asetti komitean laatimaan esityksen ohjauksen vahvistamisesta ja yhteistyöstä muun ohjaustoiminnan kanssa.

- **Färsaarilla** on perustettu työryhmä, jossa on edustajia opetus-, tutkimus- ja kulttuuriministeriöstä, sosiaaliministeriöstä sekä työllisyysasioista vastaavasta liikenneministeriöstä.
- **Grönlannissa** koordinoinnista on säädetty opinto- ja uraohjausta sekä työ-, ohjaus- ja jatkokoulutuskeskuksia koskevilla laeilla. Laeissa määritellään opintoaikana ja työelämään siirryttäessä tarjottavan ohjauksen vastuunjako. Oppilailla on muun muassa oltava tulevia opintojaan koskeva suunnitelma. Suunnitelmat kirjataan valtakunnalliseen tietokantaan, jossa ne ovat työ-, ohjaus- ja jatkokoulutuskeskusten (job-, vejlednings- og opkvalificeringscenter) käytettävissä, mikä edistää elinikäistä ohjausta. Keskuksilla tulee myös olla monialaisia yhteistyöelimiä.
- **Ahvenanmaalla** on aloitettu uusi hanke ohjauksen koordinoimiseksi.
- **Kaikissa Pohjoismaissa**, Färsaarilla, Grönlannissa ja Ahvenanmaalla on myös lukuisia esimerkkejä epävirallisesta koordinoinnista, joka perustuu useimmiten henkilökohtaisiin kontakteihin.

*Samalla koulutuksen
ja työelämän
ulkopuolelle jäämisen
riski on kasvanut.*

Nordiskt nätverk för vägledning korostaa ohjauksen koordinoinnin merkitystä ja katsoo, että koordinoinnin pitäisi perustua kansalaisten elinikäisen ohjauksen tarpeeseen. Kansalaisilla on oikeus neutraaliin ja laadukkaaseen ohjaukseen. Työmarkkinat muuttuvat yhä nopeammin, ja ihmisellä voi olla työuransa aikana useampi ammatti, mikä asettaa henkilökohtaisille urataidoille yhä suurempia vaatimuksia. Samalla koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisen riski on kasvanut. Koordinoitu ohjaus edistää kansalaisten mahdollisuuksia kehittää urataitojaan ja tukee siirtymävaiheessa olevia. Etenkin siirtymävaiheet vaativat yhteisiä toimia ja ohjaajien yhteistä sitoutumista laadukkaaseen ohjaukseen.

Ohjausta tarjoavat monet toimijat monilla eri aloilla. Useimmat ohjaajat ovat saaneet ohjaajan koulutuksen, mutta monilla on myös täysin toisenlainen koulutustausta.

Tämän vuoksi eri toimijoilla on hyvin erilainen käsitys ohjauksesta. Koordinointi murtaa ennakkoluuloja ja lisää ymmärrystä muiden toimijoiden järjestelmiä ja työskentelytapoja kohtaan. Samalla ohjaajille muodostuu yhteinen käsitys siitä, mitä ohjaus on ja mitä se ei ole. Koordinointi luo mahdollisuuden laatia selkeät pelisäännöt, jotka parantavat ohjauspalveluiden laatua, sekä tehdä yhteistyötä eri osa-alueilla ja tarkastella ohjausta kokonaisuutena riippumatta siitä, missä ohjausta annetaan.

Koordinointi hyödyttää monin tavoin myös ohjaajia. He voivat yhdessä kehittää ammatillista osaamistaan tutustumalla toistensa työhön ja järjestämällä yhteisiä koulutuksia. He saavat mahdollisuuden avartaa yhdessä käsitystään ohjauksesta sen sijaan, että keskittyisivät vain omaan alaansa. Lisäksi ohjausresursseja pystytään käyttämään tarkoituksenmukaisemmin, kun asiakkaiden ohjaaminen muille toimijoille helpottuu. Samalla virheellisten ohjausten riski pienenee.

Ohjauksen järjestelmällinen koordinointi edellyttää kansallista strategiaa, säännöstöä tai elinikäistä ohjausta koskevaa lainsäädäntöä. Näin voidaan varmistaa, että kaikki kansalaiset eri puolilla maata saavat yhdenvertaista ohjausta. Myös ELGPN korostaa tukimateriaalissaan (Guidelines

for Policies and Systems Development for Lifelong Guidance: A Reference Framework for the EU and for the Commission, Tool no. 6, ELGPN 2015) eri alojen välistä yhteistyötä ja elinikäisen ohjauksen koordinointia koskevien strategioiden merkitystä. Sen mukaan olisi tärkeää kehittää yhteistyö- ja koordinointijärjestelmä, jossa

olisivat mukana kaikki alan toimijat. Tällaiset strategiat tukevat elinikäistä ohjausta. Koordinoinnin puute saa ihmiset kokemaan, etteivät koulutus- ja työmarkkinasektoreiden tarjoamat ohjauspalvelut muodosta eheää kokonaisuutta tai jatkumoa. Hyvänä käytäntönä pidetään järjestelmää, jonka lähtökohdana ovat kansalaisten tarpeet ja oikeus elinikäiseen ohjaukseen.

”

He saavat mahdollisuuden avartaa yhdessä käsitystään ohjauksesta sen sijaan, että keskittyisivät vain omaan alaansa

Koordinoitua ohjaamaan saatetaan tarvita myös kansallinen foorumi. Foorumia perustettaessa kannattaa huomioida seuraavat ELGPN:n suositukset:

- Toiminnalla tulee olla selkeä yhteys elinikäisen oppimisen, työllisyyden ja sosiaalisen integraation strategioihin, ja sen tulee tuoda ilmi elinikäisen ohjauksen hyöty kansalaisille suhteessa näihin strategioihin.
- Osallistujien tulee laatia keskeisille käsitteille yhteiset määritelmät ja sopia yhteisestä termistöstä.
- Osallistujien valinnassa tulee käyttää harkintaa.
- Toiminnalla tulee olla selkeästi määritellyt tavoitteet, tehtävät ja roolit.
- Toiminnalla tulee olla selvät johtajat ja vahvat edustajat, ja keskeisten osapuolten tulee olla sitoutuneita toimintaan.
- Toiminnan suhteen valtionhallintoon (ja tarvittaessa alue- ja kunnallishallintoon) tulee olla selkeästi määritelty.
- Toimintaa tulee pyrkiä kehittämään, mutta ydintehtävä ei saa muuttua.
- Foorumin jäsenten tulee olla tietoisia mahdollisista ristiriitaisista rooleista.
- Foorumin tulee pyrkiä toimimaan kansalaisten hyväksi ja tiedostaa tällaisen toiminta-ajatuksen yhteiskunnalliset hyödyt.

ELGPN:n mukaan foorumin perustamiseen liittyy kuitenkin myös haasteita. Tulisiko valtion vastata foorumista esimerkiksi lainsäädännön avulla (top-down), vai olisiko aloitteen tultava kansalaisjärjestöiltä, jotka vastaisivat asianmukaisten yhteyksien luomisesta valtionhallintoon (bottom-up)? Kumpaakin prosessia voi olla järkevää hyödyntää soveltuvin osin. Lisäksi ELGPN toteaa, että maissa, joissa alueellisilla tai paikallisilla viranomaisilla on laajat valtuudet koulutus- ja työllisyysasioissa, on erityisen tärkeää tehdä yhteistyötä ja koordinoita toimintaa alueellisella tai paikallisella tasolla. Tämä lienee vähintään yhtä tärkeää kuin kansallisen tason toiminta, sillä toimivaan yhteistyöhön ja koordinoitiin tarvitaan kaikkia näitä tasoja. Ei tule myöskään unohtaa tieto- ja viestintäteknologian (ICT) tarjoamia mahdollisuuksia. Eri aloilla ohjausta tarjoavat toimijat voivat esimerkiksi kehittää yhteisen internetportaalin. Tämän myötä kustannukset voidaan jakaa ja palvelun kehittämisen keskiöön nousee palvelun käyttäjä, minkä ansiosta palvelu todennäköisesti houkuttelee enemmän käyttäjiä ja hyödyttää näin kaikkia osapuolia.

Nordiskt nätverk för Vägledning inom NVL seuraa myös jatkossa ohjauksen koordinoinnin kehittämistä Pohjoismaissa, Färsaarilla, Grönlannissa ja Ahvenanmaalla ja jakaa tietoa hyvistä, pohjoismaisista käytännöistä.

**Nordiskt nätverk
för Vägledning
inom NVL**

**Pirkko Sartoneva,
verkoston
koordinaattori,
Suomi**

JÄSENET

**Tanska:
Mette Werner
Rasmussen**

**Suomi:
Carola
Bryggman**

**Färsaaret:
Hanna Jensen,
Óli Wolles**

**Grönlanti:
Beth Krogh**

**Islanti:
Arnheiður
Gígja Guð-
mundsdóttir**

**Ruotsi:
Jan Lindblom**

**Ahvenanmaa:
Bodil Regårdh**

**Norjaa koskeva
teksti:
Camilla Alfsen,
Kompetanse
Norge**

/ TANSKA /

Nuorille suunnattua ohjausta uudistettiin vuonna 2004. Se jaettiin 46:lle (sittemmin 56:lle) nuorten opinto-ohjauskeskukselle (Ungdommens Uddannelsesvejledning, UU-center), jotka vastaavat nuorten opinto-ohjauksesta, sekä seitsemälle koulutusvalintakeskukselle, joiden tehtävänä on tarjota ohjausta korkea-asteen koulutuksen valinnassa. Ohjauksen uudistamisen yhteydessä avattiin myös ohjausportaali, www.ug.dk. Samalla perustettiin yhteinen ohjaajakoulutus.

Tarkoituksena oli, että tämän jälkeen myös aikuisille suunnattua ohjausta olisi uudistettu perusteellisesti, mutta suunnitelma ei koskaan toteutunut. Tanskassa aikuisille on tarjolla seuraavat ohjausjärjestelmät ja mahdollisuudet:

Seitsemän alueellista koulutusvalintakeskusta, jotka tarjoavat ohjausta etupäässä nuorille korkea-asteen koulutuksen ja myös aikuisille jatkokoulutuksen valinnassa.

www.ug.dk/studievalg

1. tammikuuta 2011 perustettiin myös sähköinen ohjauspalvelu, jossa nuoret ja aikuiset voivat chat-tailla tai johon he voivat soittaa tai lähettää sähköpostia. Lisäksi on alettu järjestää digitaalisia info- ja ryhmäohjaustilaisuuksia.

www.ug.dk/vejledning

Vuonna 2010 perustetut aikuis- ja jatkokoulutuskeskukset (voksen- og efteruddannelsescenter, VEU-center) palvelevat yrityksiä järjestämällä henkilöstölle jatkokoulutusta. Pääasiassa kyse on perusta-

son koulutuksesta ja lyhytkestoisista koulutuksista. Keskuksia on yhteensä 13.

www.veu-center.dk

Työvoimatoimistoissa (jobcenter) tarjotaan ohjausta aikuisille, pääasiassa työttömille, mutta keskuksat ovat osin velvollisia tarjoamaan ohjausta myös muille oma-aloitteisesti yhteyttä ottaville. Tanskassa on yhteensä 91 työvoimatoimistoa eli käytännössä yksi lähes joka kunnassa.

Lakisääteisestä ohjauksesta vastaavat Tanskassa opetusministeriö (Undervisningsministeriet) ja koulutus- ja tutkimusministeriö (Uddannelses- og Forskningsministeriet). Ohjauslaissa www.retsinformation.dk/forms/R0710.aspx?id=182102 säädetään opinto-ohjauksesta peruskoulussa ja toisen asteen oppilaitoksissa sekä korkea-asteen opintoihin siirryttäessä. Ohjausta annetaan myös monissa muissa yhteyksissä kuten työvoimapalveluissa, mutta tällaisesta ohjauksesta ei ole säädetty lailla.

Ohjauksen koordinointi

Nuorille ja aikuisille annettavaa opinto- ja uraohjausta ei ole tällä hetkellä koordinoitu Tanskassa virallisesti.

Pääasiassa nuorten opinto-ohjausta ja koulutusvalintoja koskevassa ohjauslaissa käsitellään näiden kahden ohjausjärjestelmän ja oppilaitosten välistä yhteistyötä, mutta ei koordinointia. Yhteistyökin koskee vain keskeyttämisriskin vähentämistä.

Lisäksi ohjauslaissa on osio, jossa käsitellään opetusministeriön roolia kansallisena opinto- ja ammatinvalinnanohjauskeskuksena (Landscenter for Uddannelses- og Erhvervsvejledning, LUE), jonka tehtävänä on muun muassa vastata ohjauksen koordinoinnista. LUE on siten viime kädessä vastuussa koordinoinnista, mutta käytännön toimiin ei ole ryhdytty.

Myös työvoimapalveluissa tarjottavan ohjauksen koordinoinnista on säädetty lailla. Alueelliset työmarkkinaneuvostot vastaavat opinto- ja ammatinvalinnanohjauksen koordinoinnista, mutta opetusministeriön tapaan nekään eivät ole ryhtyneet tässä käytännön toimiin.

Vuoteen 2003 saakka Tanskassa toimi kansallinen koordinointielin, opinto- ja ammatinvalinnanohjausneuvosto (Rådet for Uddannelses- og Erhvervsvejledning, R.U.E.). Tähän liittyen Tanskassa oli vuoteen 2007 asti työmarkkinaneuvostojen alaisuudessa toimivia ohjauslautakuntia (vejledningsfaglige udvalg, VFU). Nämä 13 alueellista VFU-lautakuntaa oli jaettu paikallisiin VFU-yksiköihin, joissa olivat edustettuina kaikki ohjausta tarjoavat toimijat. Edustajat valittiin paikallisten ohjaajien joukosta. VFU-yksiköiden perustamisen myötä huomiota alettiin kiinnittää koulutuksen lisäksi myös elinkeinolaan ja työllisyyteen.

R.U.E. toimi alun perin sekä työministeriön (Arbejdsministeriet) että opetusministeriön (Undervisningsministeriet) alaisuudessa, mutta se siirrettiin sittemmin kokonaan opetusministeriön alaisuuteen, kun ohjausta ei enää koettu työllisyyden kannalta yhtä tärkeäksi kuin aiemmin. Jokaisessa alueellisessa VFU-yksikössä oli useita eri tahojen edustajista koostuvia lautakuntia: nuorisolautakunta, aikuislautakunta, siirtymälautakunta sekä tapahtumalauta-

kunta, joka suunnitteli muun muassa erilaisia tilaisuuksia, konferensseja, tapaamisia ajankohtaisista aiheista, kursseja ja yritysvierailuja.

VFU-toiminta lakkautettiin vuoden 2006 lopulla, eikä sen tilalle ole perustettu vastaavia koordinointielimiä nykyisiä luonnollisia ja välttämättömiä yhteistyömuotoja lukuun ottamatta. Alun perin ajatuksena oli esittää uuden koordinointijärjestelmän perustamista aikuisohjauksen uudistuksen yhteydessä vuonna 2005, mutta näin ei lopulta tapahtunut.

VEU-keskukset ovat tietyiltä osin vastuussa aikuisten peruskoulutuksen (ei siis jatkokoulutuksen) koordinoinnista, lähinnä ammattikouluissa ja yleissivistävää koulutusta tarjoavissa kouluissa (VUC), mutta osittain myös työvoimatoimistojen, työttömyyskassojen ja muiden yhteistyökumppaneiden koordinoinnista. Toistaiseksi koordinointi koskee vain vähäisessä määrin varsinaista ohjausta, mutta pyrkimyksenä on

saada alasta parempi kokonaiskuva ja luoda toimijoiden välille yhteistä toimintaa.

Useimmat VEU-keskukset järjestävät erilaisia teematapaamisia, iltatilaisuuksia, keskustelufoorumeita ja muita tapahtumia, joihin osallistuu ohjaajia eri aloilta, kuten työvoimatoimistoista, työttömyyskassoista, kielikeskuksista, kriminaalihuollosta, oppilaitoksista ja ohjausta tarjoavista järjestöistä. Nämä kokoontumiset ovat tällä hetkellä Tanskassa lähinnä sellaista laajaa, monialaista verkostoa, joka ei perustu vain konkreettiseen yhteistyöhön, vaan jota voidaan myös pitää yrityksenä luoda yhteinen viitekehys ohjaukselle sekä lisätä tietämystä koulutuksesta, työelämästä ja ohjauksesta. Tilaisuuksissa nousee usein vahvasti esille toive siitä, että VEU-keskukset loisivat selvemmat puitteet monialaisille verkostoille ja koordinoisivat niitä.

Myös työvoimapalveluissa tarjottavan ohjauksen koordinoinnista on säädetty lailla.

/ SUOMI /

Suomessa opinto- ja uraohjausta antavat pääasiassa oppilaitokset ja työ- ja elinkeinotoimistot. Myös esimerkiksi viranomaiset, nuorten työpajat ja järjestöt tarjoavat ohjausta.

Keskeinen opiskelumahdollisuuksia koskevaa ohjausta tarjoava kanava on Opetushallituksen ylläpitämä kansallinen verkkopalvelu Opintopolku.fi. Opintopolku.fi-sivustolla kerrotaan koulutuksen järjestäjien palveluista, ja sitä käyttävät muun muassa opiskelupaikkaa hakevat, opiskelijat, oppilaitokset, yritykset ja julkishallinto.

Oppilaitokset tarjoavat omilla koulutusaloillaan ohjausta, jonka tarkoituksena on edistää opintotavoitteiden saavuttamista. Peruskoulussa ja lukiossa opinto-ohjaus on oma oppiaineensa, ja opetussuunnitelmiin sisältyy suunnitelma ohjauksen toteuttamisesta. Ammatillisessa koulutuksessa ohjausta tarjotaan muun muassa työelämään siirtymistä ja jatkokoulutusta silmällä pitäen. Parhaillaan Suomessa on meneillään ammatillisen koulutuksen reformi, joka tuo muutoksia myös ohjaukseen. Oppilaille tulisi antaa valmiudet suunnitella tulevaa koulutustaan ja työuraansa. Esimerkiksi OECD on kehunut arviossaan suomalaisia ohjausjärjestelmää siitä, että suurin osa ohjauksesta on integroitu opetukseen ja että sitä annetaan oppilaitoksissa. Ohjattua koulutusta tarjoavat oppilaitokset antavat myös koulutusneuvontaa ja uraohjausta.

Korkeakouluissa annetaan opintoneuvontaa sekä ura- ja työelämäohjausta, joka toteutetaan yleensä alueellisena yhteistyönä.

Aikuiset voivat suorittaa ammatillisia tutkintoja näyttötutkintoina tai oppisopimuskoulutuksena ([laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998](#)). Näyttötutkinnot ovat työelämä tutkintoja, ja jokaisella tutkinnon suorittajalla on oikeus henkilökohtaistamiseen tutkintoa suorittaessaan. Koulutuksen järjestäjä vastaa ohjauspalveluiden ja muiden tukipalveluiden asiakaslähtöisyydestä. Oppisopimustoimistoilla on niin ikään keskeinen rooli oppisopimuskoulutusta koskevan ohjauksen ja neuvonnan järjestämisessä. Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa yksilöllisten opintosuunnitelmien käyttö onkin lisännyt ohjauksen tarvetta. Ohjauksen laatu ja siihen käytettävissä olevat resurssit kuitenkin vaihtelevat oppilaitoksittain.

Etsivä nuorisotyö on keskeinen osa ohjaustyötä. Se on erityisnuorisotyötä, jonka tehtävänä on auttaa alle 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat tukea saavuttaakseen tarvitsemansa palvelut. Etsivä nuorisotyö tarjoaa nuorille henkilökohtaista tukea ja ohjausta ja perustuu vapaaehtoisuuteen. Etsivästä nuorisotyöstä on säädetty [nuorisolaissa \(1285/2016\)](#).

Lain mukaan etsivä nuorisotyö, kuten muukin nuorisotyö, kuuluu kunnan tehtäviin. Etsivän nuorisotyön kautta tavoitettujen nuorten määrä on kasvanut vuosi vuodelta.

Työ- ja elinkeinohallinnon tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita ohjaa laki julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta (916/2012). Palveluita tarjotaan työ- ja elinkeinotoimistoissa (TE-toimistoissa), työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksissa sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa (ELY-keskuksissa). Niissä annetaan neuvontaa ja tietoa vapaista työpai-koista, työvoiman saatavuudesta, kouluttai-tumismahdollisuuksista ja osaamisen kehit-tämisestä, yritystoiminnasta sekä palveluista, tuesta ja korvauksista. TE-toimistojen tulee joko itse tai ostopalveluna tehdä osaamiskar-toituksia ja arvioida työkykyä ja edellytyksiä yritystoimintaan. Työ- ja elinkeinoviranomaiset voivat myös tukea yksittäisiä asiakkaita ammatinvalinnassa, ammatillisessa kehittämisessä, sijoittumisessa työelämään sekä elinikäisessä oppimisessa tarjoamalla ammatinvalinta- ja uraohjausta. Palveluita tuotetaan henkilökoh-taisen face-to-face-ohjauksen lisäksi sähköisinä verkko-, puhelin- ja etäpalveluina.

Ohjauksen koordinointi

Suomessa on laadittu elinikäisen ohjauksen strategiset linjaukset, ja yhtenä tavoitteena on, että ohjaus muodostaisi koordinoitun kokoi-naisuuden. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat perustaneet tavoitteen pohjalta kansallisen, monialaisen foorumin johtamaan kehitystyötä. Foorumin ansiosta päättäjien välinen dialogi ja yhteistyö on lisääntynyt.

Lisäksi on perustettu alueellisia elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmiä (ELO-ryhmiä). Näiden monialaisten ryhmien tehtävänä on koordinoita ja kehittää asiakkaille tarjottavia ohjauspalveluja. Tämä edellyttää yhteisesti määriteltyjä tavoitteita ja konkreettisia toi-

”

Työ edellyttää yhteisesti määriteltyjä tavoitteita ja konkreettisia toimintatapoja, mutta on suurimaksi osaksi vasta alussa.

mintatapoja, mutta suurimmaksi osaksi työ on vasta alussa. Pidemmälle yhteistyön organi-soinnissa on ehtinyt esimerkiksi Lapin ELO-ryh-mä. Lapissa 34 organisaatiota on muodostanut verkoston ja allekirjoittanut kumppanuusso-pimuksen nimellä Lapin tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelut (TNO-palvelut). Verkostoon kuuluvat toisen asteen oppilaitokset, ammat-tikorkeakoulu, yliopisto ja Lapin TE-palvelut (työ- ja elinkeinopalvelut) sekä kansanopisto- ja kansalaisopistoja ja työmarkkinajärjestöjä. Verkosto laatii asetettujen tavoitteiden pohjal-ta vuosittain toimintasuunnitelman ja päättää tehtävän- ja vastuunjaosta. Allekirjoittamalla kumppanuussopimuksen organisaatiot ovat sitoutuneet osallistumaan toimintaan. Lisäksi organisaatioiden tulee nimetä yhteyshenkilö, joka vastaa tiedonvaihdosta ja sovitettujen kehi-tystoimenpiteiden toteuttamisesta omassa or-ganisaatiossaan. Lapin TNO-palvelut on myös perustanut verkkosivuston, johon on koottu Lapin koko ohjauspalvelutarjonta.

Lisäksi keskiössä ovat syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja nuoret aikuiset. Kansallisen tason tavoitteena on luoda niin sanotulla yhden

luukun periaatteella toimivia palvelupisteitä, Ohjaamoja, joista nuoret saavat tarvitsemaansa ohjausta. Palvelupisteissä työskentelee muun muassa työ- ja elinkeinotoimistojen, koulutuksen järjestäjien, Kelan ja sosiaaliviranomaisten edustajia. Ohjaamon tavoitteena on tarjota nuorille tukea, kunnes he löytävät tilanteeseensa pysyvämmän ratkaisun yhteistyöverkoston palveluiden avulla tai aloittavat opinnot tai saavat työtä. Ohjaamo-hankkeen ohjausryhmänä toimii kansallinen ohjausforumi. Toiminta aloitettiin vuonna 2015, eikä sen tuloksia ole vielä arvioitu.

Koordinoinnin järjestämiseksi on siis ryhdytty toimenpiteisiin, mutta ohjauksen viralliseen organisointiin on vielä matkaa. Koulutussektorin ja työhallinnon ohjaajat tekevät kyllä yhteistyötä, mutta yhteistyö perustuu useimmiten henkilökohtaisiin kontakteihin ja on luonteeltaan epävirallista. Osapuolet eivät yleensä tehneet sopimusta keskinäisestä työnjaosta. Eri alueilla on alettu kehittää yhteistyömalleja, mutta ne ovat varsin erilaisia, eikä kaikille siksi voida taata yhdenvertaista ohjausta. Tämän vuoksi tarvitaan organisoitua yhteistyötä. Valtiontalouden tarkastusvirasto on suorittanut opinto-ohjauksessa ja uraohjauksessa tehtävää yhteistyötä koskevan tarkastuksen ([Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 5/2015](#)) ja antanut suosituksia siitä, kuinka opetus- ja kulttuuriministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyötä tulisi kehittää. Tarkastuskertomuksessa todetaan muun muassa seuraavaa:

- Ministeriöiden tulisi ohjauspalvelu- ja kehitettäessä tarkastella kaikkia ohjauksellisia toimia ja vaihtoehtoja, sillä ne voivat olla paitsi toisiaan tukevia myös toistensa vaihtoehtoja.
- Ministeriöiden valmistelutyö ja asiantuntijaresurssit tulisi koota verkostoksi tai asiantuntijapooliksi. Ministeriöt voisivat sopia yhteisestä valmistelusta ja voimavarojen käytöstä. Valmistelu voisi koskea perusasteen ja toisen asteen opintojen ohjausta, nuorisotoimen neuvontaa ja ohjauspalveluita sekä työhallinnon ohjauspalveluita. Tämä loisi suuntaaviivat alueelliselle yhteistyölle.
- Eri sektorien ohjauspalveluiden kar-toittamiseksi tulisi tehdä valtakunnallinen ohjauksen tilan arviointi.
- Ministeriöiden pitää sopia yhdessä keinoista, joilla paikallisen ohjaustyön kirjoa voidaan yhtenäistää hyödyntäen samalla hyvistä käytännöistä saatuja kokemuksia. Tämä edellyttää sellaisen tietopankin perustamista, jossa arvioidaan systemaattisesti esimerkiksi kehityshankkeissa luotujen mallien hyvät ja huonot puolet.

/ FÄRSAARET /

Färsaarten vuonna 1997 annetun peruskoululain 24 §:ssä todetaan, että peruskouluilla (Färsaarilla oppivelvollisuus jatkuu 9. luokalle asti) tulee olla opinto-ohjauspalvelu, jonka tehtävänä on antaa oppilaille neuvoja ja ohjausta koulutus- ja uravalinnoissa. Palvelu perustettiin vuonna 1998, ja joukko opettajia sai lyhyen jatkokoulutuksen muutaman viikon kestäneellä kurssilla. Opinto-ohjaajien työtehtäviä on kuvattu seuraavassa kuulutuksessa: <http://logir.fo/Kunngerd/69-fra-09-06-2010-um-skulavegleiding>. Varojen puute on kuitenkin valitettavasti rajoittanut palvelun kehittämistä.

Lukiotason opinto-ohjausta alettiin tarjota HF-kursseilla (ylempään valmistavaan tutkintoon tähtäävillä kursseilla) 1970-luvun puolivälissä, ja sen jälkeen käytäntö on levinnyt myös muihin lukiotason koulutuksiin. Vuonna 2013 toteutetun, kaikkia lukiotason koulutuksia koskeneen uudistuksen myötä ohjaus muuttui lakisääteiseksi ja sille laadittiin oma opetussuunnitelma: www.namsaetlanir.net/node/176. Ohjaukseen kuuluu opiskelutekniikan opetusta lestrarmening-nimisessä oppiaineessa ja sekä yksilöllistä ohjausta että ryhmäohjausta. Ohjauksesta on säädetty lukiokoulutuslain 10 §:ssä: <http://logir.fo/Logtingslog/62-fra-15-05-2012-fra-gymnasialar-midnamsutbugvingar>. Päättökäytännönä on tukea oppilaita opiskeluaikana ja ehkäistä opintojen keskeyttämistä.

”

*Koulutusjärjestelmän
ulkopuolella ei
ole käytännössä
lainkaan tarjolla
virallista koulutus-
tai uraohjausta.*

Myös Färsaarten yliopistossa on alettu viime vuosina tarjota ohjausta. Aluksi ohjauksesta on vastannut kansainvälisten asioiden toimisto, jonka vastuulle on siirretty myös aiemmin kuntien tehtäviin kuulunut opiskelijoille tarjottava ohjaus.

Vuonna 2013 ohjausta kehitettiin palkkaamalla yliopiston laitoksille omat opinto-ohjaajat. Ohjauksen asema vahvistui edelleen loppuvuodesta 2013, kun yliopistossa aloitettiin osapäiväinen maisteritason ohjaajakoulutus. Ensimmäiset tutkinnon suorittaneet valmistuvat kesäkuussa 2017.

Koulutusjärjestelmän ulkopuolella ei ole käytännössä lainkaan tarjolla virallista koulutus- tai uraohjausta. Yliopiston kansainvälisten asioiden toimisto, jossa työskentelee aiemmin lukiotasolla toimineita opinto-ohjaajia, tarjoaa jonkin verran oh-

jausta myös hakijoille, jotka eivät ole koulutusjärjestelmän piirissä. Myös peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa työskentelevät ohjaajat saavat säännöllisesti yhteydenottoja koulutusjärjestelmän ulkopuolisilta, ohjausta kaipaavilta henkilöiltä ja yrittävät parhaansa mukaan ohjata näitä. Työmarkkinapuolella ei ole tarjolla virallista ohjausta.

Färssaarten työvoimatoimistossa Arbeidsloysissskipaninissa (ALS) on kuitenkin muutama työntekijä, joiden tehtävänä on tukea ja auttaa työttömiä pääsemään elämässä eteenpäin. He eivät ole saaneet ohjaajan koulutusta, ja heidän toimintansa keskittyy enemmän työmarkkinoiden tarpeisiin kuin yksittäisen asiakkaan urakehitykseen. Sama pätee myös sosiaaliviraston aloittamaan ohjaustyöhön, jolla pyritään saamaan kansalaiset työelämään tai opiskelemaan. Toiminta perustuu vuonna 2012 annettuun lakiin, jonka tarkoituksena on edistää yhteyksiä työmarkkinoihin:

<http://logir.fo/Logtingslog/63-fra-15-05-2012-um-arbeidsfremjandi-tiltok-sum-broytt-vid-logtingslog-nr-142-fra-20>

Samalla kun kuntiin on perustettu etäopintokeskuksia, kunnat ovat alkaneet tarjota aikuisille myös uraohjausta. Prosessissa on mukana myös vastavalmistuneita ohjaajia. Yksi esimerkki on Fjarnám: www.iverksetan.fo/um-iverksetarahusid/fjarnam. Lisäksi ohjausta on alettu hiljattain antaa pääkaupungin iltakoulujärjestelmän yhteydessä.

Samordning

Kokonaisvaltaista ohjauksen koordinoitua ei vielä ole kehitetty, mutta eri koulutusasteet ja sektorit tekevät laajasti epävirallista yhteistyötä ohjauksessa. Ohjauksen koordinoitua

järjestämiseksi ei ole kuitenkaan vielä ryhtynyt laajamittaisiin, tavoitteellisiin toimiin.

Färssaarten ohjausyhdistykset, peruskoulutasolla toimiva *Skúlavegleiðarafelagið* ja lukiotasolla toimiva *Lestrarvegleiðarafelagið*, ovat luoneet puitteet ohjaukselle, mutta ne eivät ole vielä yleisesti tunnettuja.

Näillä verkostoilla on ollut vuodesta 2015 lähtien yhteinen ohjaajayhdistys, *Vegleiðarafelag Føroya*, jonka tavoitteena on vahvistaa eri koulutusasteilla ja sektoreilla toimivien ohjaajien välistä yhteistyötä.

Viimeisin koordinoitua koskeva edistysaskel oli opetus-, tutkimus- ja kulttuuriministeriön (Mentamálaráðið), sosiaaliministeriön (Almannamálaráðið) ja työllisyysasioista vastaavan liikenneministeriön (Samferðslumálaráðið) edustajista muodostettu työryhmä.

www.smr.fo/kunning/tidindi/vaksnamannautbugving-i-foroyum.

Tarkoituksena on kartoittaa aikuiskoulutuksen palvelutarjontaa ja toimia järjestelmällisemmin ohjauksen tarjoamiseksi myös aikuisille. Työ aloitettiin nykyisen hallituksen sisällytettyä hallitusohjelmansa syyskuussa 2015 suunnitelman aikuiskoulutuksen käynnistämisestä Färssaarilla. Ohjelman mukaan tällaisen järjestelmän tulee perustua ohjaukseen, validointiin, koulutukseen ja jatkokoulutukseen: www.foroyalandsstyri.fo/landssstyrid/samgonguskjalid. Lisäksi ohjelmassa esitetään toive peruskoulussa tarjottavan ohjauksen vahvistamisesta sekä yhteistyöstä eri koulutusasteiden ja sektoreiden välillä.

/ GRÖNLANTI /

Ohjausta uudistettiin Grönlannissa merkittävästi vuoden 2000 alussa. Ohjaus sai virallisemmän aseman, ja samalla perustettiin ohjaajakoulutus. Koulutusta varten Grönlannin kauppakorkeakouluun perustettiin itsenäinen yksikkö nimeltä Center for Vejledning i Grønland (CVG). Ohjaajan peruskoulutuksen lisäksi keskus tarjosi grönlantilaisille ohjaajille muun muassa ohjausta ja verkostoitumismahdollisuuksia. Koulutuksen kurssisuunnitelmaa uudistettiin loppuvuodesta 2013 lisäämällä siihen koulutuksen tavoite ja tarkoitus. Koulutukselle ei ole määritelty tasoa, mutta luonteensa ja sisältönsä puolesta se rakentuu pitkälti tanskalaiselle tohtorinkoulutukselle. Vuonna 2014 Grönlannin hallitus hyväksyi opinto- ja ammatinvalinnanohjausta koskevan lain. Samalla CVG lakkautettiin ja sen tilalle perustettiin Center for National Vejledning, joka toimii nykyään koulutus-, kulttuuri-, tutkimus- ja kirkkoministeriön alaisuudessa.

Grönlannin tavoitteena on kyetä tarjoamaan yhden kanavan kautta kaikenlaista koulutus- ja ohjaustoimintaa. Kaikkien kansalaisten tulisi lähtökohdistaan riippumatta päästä samaa reittiä koulutukseen tai työelämään ja saada ohjausta siirtyessään koulutuksesta toiseen tai opinnoista työelämään.

Grönlannissa ohjaus on järjestetty seuraavasti:

- Peruskoulun ohjaajat keskittyvät pääasiassa tulevia opintojaan suunnittelevien nuorten ohjaukseen.
- Neljällä lukiotason koulutusta tarjoavalla paikkakunnalla annetaan opinto-ohjauksen lisäksi myös ohjausta tulevien opintojen suunnittelussa. Lisäksi opinto-ohjausta tarjotaan ammattikouluissa ja korkea-asteen koulutusta tarjoavissa oppilaitoksissa.
- Tanskassa on neljä grönlantilaista oppilaitosta, jotka tarjoavat ohjausta korkea-asteen opiskelijoille sekä opinnoistaan taukoa pitävälle.
- Grönlannissa on 17 työ-, ohjaus- ja jatkokoulutuskeskusta, joita kutsutaan nimellä Majoriaq. Majoriaq keskittyy pääasiassa kursseihin, joista saa opintopisteitä, sekä ohjauksen tarjoamiseen siirtymävaiheissa, uraohjaukseen, verkko-oppimiseen, ammatinvalinnanohjaukseen, opinto-ohjaukseen, aikuiskoulutukseen ja työnvälitykseen. Ohjausta tarjotaan etenkin nuorille aikuisille.

Tällä hetkellä ohjausta säätelee Grönlannin hallituksen 29. marraskuuta 2013 opinto- ja ammatinvalinnanohjauksesta antama laki nro 4.

<http://lovgivning.gl/lov?rid={E1EA9C5E-B8A7-474B-849F-A3D0AAD166A3}>

Ohjauksen koordinointi Grönlannissa

Grönlannin hallituksen 29. marraskuuta 2013 antamassa laissa nro 4 on määritelty selkeästi ohjaus ja sen tavoitteet sekä vastuunjako ja järjestäminen keskus- ja paikallistasolla. Laki luo puitteet ohjauksen järjestämiselle ja toteuttamiselle, yleisille ohjaustehtäville, nuorten ohjaukselle sekä rahoitukselle ja valvonnalle.

Lain 2 luvun 9–13 §:issä, jotka koskevat paikallista vastuuta, ja etenkin 11 §:ssä, säädetään koordinoinnista. Määräys koskee kaikkia oppilaitoksia ja ohjauskeskuksia:

11 §: Ohjauksen koordinoimiseksi, vahvistamiseksi ja kohdentamiseksi kunnanvaltuuston tulee luoda ja ylläpitää kunnallisia ohjauskeskuksia. 2 mom.: Kunnanvaltuuston tulee varmistaa, että kunnallinen ohjauskeskus lakisääteistä ohjaustehtävänsä suorittaessaan tekee yhteistyötä kunnan työnvälityksen kanssa, ks. maakuntapäivien asetus työnvälityksestä ym.

Koordinoinnin asema vahvistui Grönlannissa entisestään hallituksen työ-, ohjaus- ja jatkokoulutuskeskuksista 9. joulukuuta 2015 antaman lain nro 28 myötä. Laki johti paikallisten ohjauskeskusten ja työvoimatoimistojen yhdistämiseen ja siten niin sanotun yhden luukun järjestelmän luomiseen kansalaisille. Laissa säädetään keskusten ja kunnanvaltuuston tehtävistä, valvonnasta, tulosvastuusta ja toiminnan rahoituksesta. Lain 2 §:n 5 kohdassa määrätään, että keskusten tulee tehdä yhteistyötä peruskoulujen kanssa ohjauksen tarjoamiseksi peruskoulun viimeisellä

luokalla. Lisäksi 5 §:n 3 momentissa säädetään, että kunnanvaltuuston tulee huolehtia, että jokaiselle työ-, ohjaus- ja jatkokoulutuskeskukselle perustetaan yhteistyöelin, joka koostuu keskuksen, sosiaalialan ja peruskoulun edustajista.

<http://lovgivning.gl/lov?rid=%7B340F7C65-1B1F-4849-841E-16C136A15751%7D>

Grönlannin hallitus tähdentää marraskuussa 2015 laatimassaan koulutussuunnitelma II:ssa myös muun muassa

nuorten tavoittamista, yhteistyön tekemistä esimerkiksi keskeyttämisriskin pienentämiseksi, paremman ja valtakunnallisen ohjausjärjestelmän luomista sekä koulutusmahdollisuuksien tarjoamista vammaisille.

Edellä mainittu laki tarkoittaa käytännössä sitä, että kaikilla peruskoulun päättävillä oppilailla tulee olla tulevia opintojaan koskeva suunnitelma. Peruskoulun ohjaajilla on siten vastuu ohjauksen tarjoamisesta esimerkiksi oppilaan läh-

tiessä opiskelemaan, pitäessä taukoa opinnoista tai oleskellessa ulkomailla. Opintusuunnitelmat kirjataan valtakunnalliseen tietokantaan, joka on kaikkien työ-, ohjaus- ja jatkokoulutuskeskusten sekä muiden oppilaitosten käytettävissä.

Työ-, ohjaus- ja jatkokoulutuskeskukset ovat olleet lain voimaantulon jälkeen vastuussa etsivän, yksilöllisen, kollektiivisen ja ammatillisen ohjauksen toteuttamisesta. Oppilaitokset puolestaan vastaavat opinto-ohjauksesta sekä ohjauksesta opinnoista työelämään siirtymisen yhteydessä.

Center for National Vejledning järjestää ohjaajille verkostoitumistapaamisia.

Lain 2 §:n 5 kohdassa määrätään, että keskusten tulee tehdä yhteistyötä peruskoulujen kanssa ohjauksen tarjoamiseksi peruskoulun viimeisellä luokalla.

/ ISLANTI /

Islannin peruskouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa tarjotaan opinto- ja ammatinvalinnanohjausta (uraohjausta) ja oppilaille on oikeus saada ohjausta tarpeen mukaan. Aikuisille ohjausta tarjotaan lukiotasolla, yliopistoissa ja neljäsatoista eri puolilla maata sijaitsevassa elinikäisen ohjauksen keskuksessa (LLL-keskuksessa) Fræðslumiðstöð atvinnulífsinsin (Education and Training Service Centre, ETSC) kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti. Työvoimahallinto tarjoaa uraohjausta kahdeksassa eri puolilla maata sijaitsevassa julkisessa työnvälitystoimistossa. Kunnat, kuten Reykjavíkin kaupunki, tarjoavat ohjausta palvelukeskuksissaan, ja mukana on myös yksityisiä konsultteja.

Laki aikuiskoulutuksesta www.althingi.is/lagas/nuna/2010027.html takaa matalasti koulutetuille aikuisille mahdollisuuden ohjaukseen, ja peruskouluissa www.althingi.is/lagas/nuna/2008092.html säädetään, että kaikilla oppilaille ja yli 16-vuotiailla on oikeus saada ohjausta julkisista työnvälitystoimistoista.

Suurin osa ohjaajana toimivista on suorittanut maisterintutkinnon opinto- ja ammatinvalinnanohjauksessa, sillä Islannin yliopiston yhteiskuntatieteiden laitoksella on maisteriohjelma, jossa koulutetaan ohjaajia. Ammatinimike ”uraohjaaja” otettiin käyttöön opinto- ja ammatinvalinnanohjausta koskevan lain (35/2009) myötä.

Uraohjauksen koordinointi Islannissa

Islannissa ei koordinoita virallisesti esimerkiksi koulutussektorin ja nuorille ja aikuisille suunnattujen työmarkkinapalvelujen uraohjauksen saralla tekemää yhteistyötä. Opetus-, tutkimus- ja kulttuuriministeriö, hyvinvointiministeriö ja teollisuus- ja innovaatioministeriö eivät ole laatineet eivätkä julkaisseet ohjeita koordinoinnista tai yhteistyöstä.

ETSC-keskukset ovat sopineet opetus-, tutkimus- ja kulttuuriministeriön kanssa uraohjauksen tarjoamisesta henkilöille, jotka eivät ole suorittaneet lukiokoulutusta. Ohjaus perustuu eri puolilla maata toimivien LLL-keskusten kanssa tehtyihin sopimuksiin. Vuoden 2009 kriisin jälkeen työvoimahallinto, ETSC-keskukset ja LLL-keskukset aloittivat virallisen yhteistyön. Yhteistyön tarkoituksena oli vähentää lisääntyneen työttömyyden seurauksia, ja se tarjosi ETSC-keskusten kohderyhmään kuuluville työnhakijoille mahdollisuuden saada ohjausta LLL-keskusten kautta. Keskukset tekevät yhteistyötä myös peruskoulu-, lukio- ja korkeakoulutasolla toimivien ohjaajien kanssa, joissakin tapauksissa myös eri tasojen välillä.

Samoin myös työmarkkinoita koskevaa tietoa tulisi välittää uraohjaajille.

Viime vuosien aikana kuntien sosiaalipalvelut, työvoimahallinto ja julkiset työnvälitystoimistot sekä LLL-keskukset ovat alkaneet tehdä yhteistyötä ohjauksen ja tuen tarjoamiseksi aikuisille. Yhteistyön luonne vaihtelee eri alueiden välillä, ja yhteistyön lisäämisen tarpeesta käydään jatkuvaa keskustelua. Islannin ETSC-keskukset ovat parhaillaan monien muiden maiden tavoin mukana Avaintoimi 3 -nimisessä Erasmus+-hankkeessa. Hanke keskittyy aikuisopiskelijoiden ohjaukseen (Guidance and Orientation for Adult Learners, GOAL), ja keskeisenä tavoitteena on muun muassa tehostaa toimintaa lisäämällä sidosryhmien välistä yhteistyötä (www.projectgoal.eu). Toimiin on ryhdytty niin kansallisella, alueellisella kuin paikallisellakin tasolla, mutta yleensä toiminta on ollut projektiluonteista ja reaktiivista. Esimerkkinä voidaan mainita opetus-, tutkimus- ja kulttuuriministeriön ja hyvinvointiministeriön käynnistämä hanke työttömien kouluttautumisen edistämiseksi.

Islannin opetus-, tutkimus- ja kulttuuriministeriö perusti toukokuussa 2014 työryhmän kehittämään uraohjauksen toimintaperiaatteita. Ryhmä koostui opetus-, tutkimus- ja kulttuuriministeriön, hyvinvointiministeriön, teollisuus- ja innovaatioministeriön sekä uraohjaajien yhdistyksen edustajista. Työryhmän tehtävänä oli ehdottaa yhdessä avaintoimijoiden kanssa visiota, toimintaperiaatteita ja toimia ohjauksen järjestämiseen liittyen sekä antaa suosituksia valtiollisesta elinikäisen oppimisen järjestelmästä.

Toukokuussa 2015 työryhmä luovutti ministeriölle raportin, jossa se esitti ohjauksen perustoimintaperiaatteita. Raportti on yhä käsiteltävänä.

(www.menntamalaraduneyti.is/frettir/forsidugreinar/nr/8397).

Raportissa tunnistetaan koordinoinnin ja yhteistyön tarve ja esitetään seuraavia ohjauksen osa-alueita: elinikäinen ohjaus, urakehitys, uraohjauksen saatavuus, palveluiden rakenne ja kehittäminen sekä hallituksen, oppilaitosten, työvoimahallinnon ja työmarkkinoiden tehokas yhteistyö.

Työryhmän mukaan on tärkeää, että ministeriöt, valtion laitokset, yhteiskunta ja työmarkkinat koordinoivat ja kehittävät elinikäistä ohjausta yhteistyössä, ja se suosittelee kumppanitoimintaa, joka keskittyisi koulutus- ja työmarkkinasektorin väliseen yhteistyöhön ja tiedonvaihtoon. Koulutus- ja työmarkkinasektoreilla tulisi välittää ohjaukseen liittyvää ammattitaitoa eteenpäin. Samoin myös työmarkkinoita koskevaa tietoa tulisi välittää uraohjaajille. Uraohjauspalvelujen koordinoinnin kannalta olisi raportin mukaan tärkeää kiinnittää huomiota palvelujen ammattimaisuuteen sekä luoda kohtauspaikka tai ohjauskeskus, joka koordinoi palveluja ja seuraa ohjauksen laatua.

/ NORJA /

Norjassa on ollut vuodesta 2004 lähtien käytössä läänikohtainen uraohjauksen kumppanuusmalli. Mallissa yhteistyötä tekevät saman läänin kunnat ja NAV (Norjan työnvälitystoimisto, vakuutuskassa ja sosiaalitoimi) sekä mahdollisesti myös esimerkiksi työmarkkinaosapuolet, yliopistot ja muut korkeakoulut.

Norjan opetus- ja tutkimusministeriö myöntää yhteistyölle vuosittain valtionapua. Avustuksen saamisen edellytyksenä on, että uraohjauksesta on laadittu kirjallinen yhteistyösopimus. Kompetanse Norge uraohjauksen kansallinen yksikkö hallinnoi avustusta ministeriön toimeksiannosta. Yksikkö kehittää ja koordinoi uraohjausta tavoitteenaan tuoda uraohjaus paremmin kansalaisten saataville sekä parantaa ohjauksen laatua ja yhdenvertaista saatavuutta nuorten ja aikuisten keskuudessa elämäntilanteesta riippumatta.

Yhteistyön puitteissa viiteentoista Norjan yhdeksästätoista läänistä on perustettu urakeskus, ja suunnitelmassa on perustaa urakeskus vielä yhteen läänin vuoden 2016 aikana. Tällä hetkellä on kaksi läänin, joissa ei ole urakeskusta. Yhteensä näissä viidessätoista läänissä on 38 keskusta. Urakeskukseen on koottu osana yhteistyötä tarjottavat palvelut, ja sen tulee (valtionapua koskevan ohjeistuksen mukaan) muun muassa tarjota uraohjausta kaikille yli 19-vuotiaille, osallistua kouluissa ja NAV-toimistoissa tarjottavan ohjauksen laadun parantamiseen sekä vahvistaa sektorien välistä yhteistyötä.

Avustukseen liittyvät ohjeet:

<https://www.kompetansenorge.no/contentassets/66f74f96bf674ba0af6c2c52a798748a/retningslinjer5mars2014-docx.pdf>

Työ- ja sosiaalihuollituksen vuosittain antamat ohjeet kannustavat läänien NAV-toimistoja ja kuntia tekemään yhteistyötä muun muassa uraohjauspalveluiden järjestämisessä ja koulujen ja NAV:n työntekijöiden osaamisen kehittämisessä. Jokaisessa Norjan yhdeksästätoista läänistä on laadittu kuntien ja työ- ja sosiaalihuollituksen välistä yhteistyötä ohjaava sopimus, joka sisältää määräyksiä koulutuksesta, validoinnista ja muista uraohjauksen ulkopuolisista palveluista, jotka on suunnattu sopimuksen molempien osapuolten apua tarvitseville työnhakijoille. Yhteistyösopimusten tarkoituksena on yhdistää osapuolten voimavarat yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi eli luoda yhdessä perusta NAV-toimistojen, urakeskusten ja koulujen käytännön yhteistyölle yksittäisille käyttäjille suunnattujen palvelujen ja toimien järjestämisessä. Lääneissä yhteistyötä koordinoivat yhteyshenkilöt ja kummankin sektorin ammattilaisista koostuvat työryhmät. Se, kuinka aktiivisesti läänin NAV-toimisto osallistuu itse urakeskusta koskevaan yhteistyöhön, vaihtelee 20-prosenttisesta virasta/vuosityöpaikasta per keskus aina toimintakulujen ja vuosityöpaikkojen tasan jakamiseen kuntien ja NAV:n välillä. Suhteellisen suuri osa urakeskusten kävijöistä hyödyntää NAV:n palveluita joko työtä hakiessaan, sairauslomalla ollessaan tai käyttäessään eri palveluita. NAV toteaa Työ- ja sosiaalihuollitukselle antamissaan toimintaraporteissa kokevansa yhteistyön varsin hyödylliseksi sekä käyttäjien että NAV:n ohjaajien kannalta. Urakeskukset ja Kompetanse Norge tekevät säännöllisesti käyttäjäkyselyitä, joilla kartoitetaan, kokevatko asiakkaat hyötyvänsä uraohjauksesta.

Esimerkki kumppanuuspäätöksestä (Pohjois-Trøndelagin läänistä):

www.ntfk.no/bibliotek/saker/2011/FT/FT011056.htm

/ RUOTSI /

Ruotsissa ei ole koordinoitu ohjausta virallisesti eikä siitä ole laadittu kansallista strategiaa. Ohjausta tarjoavilla organisaatioilla, eli peruskouluilla, toisen asteen oppilaitoksilla, kunnallisella aikuiskoulutuksella, kansanopistoilla, yliopistoilla ja muilla korkeakouluilla sekä työnvälitystoimistoilla, on erilaiset vaatimukset ohjauspalvelujen suhteen. Kouluissa annettava opinto- ja ammatinvalinnanohjausta, josta vastaavat pääasiassa kunnat, säätelevät koululaki (2010:800), opetussuunnitelmat ja tietyt asetukset. Kouluvirasto Skolverket on myös antanut määräyksiä selventäviä yleisiä ohjeita työskentelystä opinto- ja ammatinvalinnanohjauksessa. Koululaissa ilmaistaan selkeästi, että kaikkia peruskoulun, erityis- peruskoulun, toisen asteen oppilaitosten, ammatillisten erityisoppilaitosten ja kunnallisen aikuiskoulutuksen oppilaita ja opiskelijoita varten tulee olla sekä opintoihin siirryttäessä että opintojen aikana työntekijöitä, joilla on pätevyys antaa tarvittavaa ohjausta. Yleisissä ohjeissa korostetaan työnvälityspalveluista vastaavan Arbetsförmedlingenin kanssa tehtävän yhteistyön tärkeyttä koulumuodosta riippumatta. Ammatillisten erityisoppilaitosten opetussuunnitelmassa todetaan, että koulun tulee tarjota yksilöllistä tukea sekä työssäoppimisessa että opiskelijan siirtyessä työelämään. Tämä edellyttää yhteistyötä Arbetsförmedlingenin ja usein muidenkin toimijoiden kanssa. Arbetsförmedlingenin vastuuta ammatinvalinnanohjauksesta ei ole säädelty ja määritelty yhtä selkeästi.

Työmarkkinaministeriö asetti kesäkuussa 2016 komitean laatimaan esityksen muun muassa Arbetsförmedlingenin tarjoaman ohjauksen vahvistamisesta ja yhteensovittamisesta muun ohjauksen kanssa (Det

statliga åtagandet för en väl fungerande arbetsmarknad och Arbetsförmedlingens uppdrag, dir. 2016:56).

Komitean tulee antaa lopullinen mietintönsä viimeistään 31. tammikuuta 2019 ja ohjausta koskeva väliraportti viimeistään 31. lokakuuta 2017.

Eri tasoilla tehtävästä ja eri toimijoiden välisestä koordinoinnista on lukuisia esimerkkejä. Skolverket ja Arbetsförmedlingen tekevät yhteistyötä muun muassa tarjoamalla tietoa opinnoista ja työelämästä sivustoilla www.utbildningsinfo.se ja www.gymnasieinfo.se. Hallitus antaa myös eri viranomaisille tehtäväksi tehdä tiettyjä toimia yhteistyössä. Skolverket esimerkiksi järjestää opettajille, opinto- ja ammatinvalinnanohjaajille sekä rehtoreille opinto- ja ammatinvalinnanohjauksen osaamisen kehittämistä, ja Arbetsförmedlingen osallistuu sekä toiminnan suunnitteluun että toteutukseen.

Ruotsin kunnat vastaavat siitä, että kuntalaisille on tarjolla ohjausta. Paikallista ja alueellista yhteistyötä aletaan yleensä tehdä havaittujen tarpeiden perusteella, ja se voi tarkoittaa käytännössä esimerkiksi eri palvelujen sijoittamista samaan rakenukseen.

Yhteistyö yliopistojen ja muiden korkeakoulujen, kansanopistojen ja Arbetsförmedlingenin kanssa taas voi tarkoittaa esimerkiksi messujen järjestämistä yhdessä tai työntekijöiden sijoittamista paikallisiin ohjauskeskuksiin. Yhteistyön virallisuusaste vaihtelee. Esimerkkinä voidaan mainita Malmön yliopiston ja Arbetsförmedlingenin hanke, jossa ne tarjoavat yhteistyössä akateemisen tutkinnon tai lukiokoulutuksen suorittaneille maahanmuuttajille ohjausta.

/ AHVENANMAA /

Ahvenanmaalla annetaan tällä hetkellä opinto- ja ammatinvalinnanohjausta peruskoulussa, opinto-ohjausta toisen asteen oppilaitoksissa, kansanopistossa ja korkeakoulussa sekä ammatinvalinnan ja osaamisen kehittämisen ohjausta työmarkkinapalveluissa. Viime aikoina ohjausta on alettu tarjota myös Ahvenanmaalle muuttaneille.

Peruskoulun opetussuunnitelman mukaan oppilaanohjausta tulee järjestää koko peruskoulun ajan muun opetuksen yhteydessä sekä oppilaan ja opettajan välisinä keskusteluinä. Oppilaanohjauksen tulee sisältää opinto- ja ammatinvalinnanohjausta, ja tarkoituksena on lisätä oppilaan tietämystä eri koulutusvaihtoehdoista ja ammattialoista.

Ahvenanmaan lainsäädännön mukaan yleisivistävää lukiokoulutusta (Ålands lyceum), ammatillista peruskoulutusta (Ålands yrkesgymnasium), muuta koulutusta (Ålands folkhögskola) sekä korkeakouluopintoja (Högskolan på Åland) suorittavilla opiskelijoilla on oikeus opinto-ohjaukseen. Myös aikuisopiskelijoille annetaan opinto- ja ammatinvalinnanohjausta, ja ohjauksen tarjoajat ovat vastuussa myös validoinnista ja osaamisen tunnustamisesta. Opinto-ohjaukseen kuuluu opiskelijoiden tukeminen opintopolkujen valinnassa ja koulutuksesta tai koulutusasteelta toiseen siirtymisessä. Opinto-ohjaajat avustavat opiskelijoita muun muassa henkilökohtaisten opintosuunnitelmien laatimisessa ja ohjaavat heitä opiskeluaikana

sekä henkilökohtaisesti että ryhmässä, neuvovat jatko-opintoihin siirtymisessä ja antavat tietoa erilaisista ura- ja opintopoluista ja pätevyyksistä.

Suomen ammatillista aikuiskoulutusta koskevan lain (631/1998) mukaan aikuisille voidaan tarjota näyttötutkintoina suoritettavaa ammatillista peruskoulutusta, täydennyskoulutusta ja lisäkoulutusta. Ahvenanmaalla aikuiset voivat suorittaa matkailu-, ravitsemis- tai talousalan tutkinnon, josta valmistutaan joko viinimestariksi, baarimestariksi, ravintolakondiittoriksi tai leipuriksi. Opiskelijoiden lisäksi Ålands gymnasium -viranomaisen voi hyväksyä niin sanottuja validoitavia (validand). Validoitavalla tarkoitetaan henkilöä, joka ei ole opiskelija mutta joka on hyväksytty toisen asteen oppilaitokseen osaamisen arvioimiseksi ja tunnustamiseksi eli validoimiseksi. Validoitaviksi hyväksyttävillä hakijoilla tulee olla joko jonkinlainen toimintasuunnitelma esimerkiksi työvoimaviranomaiselta tai kotouttamissuunnitelma. Koulujen tulee tarjota opinto-ohjausta ammatillista peruskoulutusta, täydennyskoulutusta ja lisäkoulutusta suorittaville aikuisopiskelijoille sekä validoitaviksi hyväksytyille.

Ammatinvalinnan ja osaamisen kehittämisen ohjaus on osa Ahvenanmaan työmarkkina- ja opintopalveluviranomaisen AMS:n (www.ams.ax) työnhakijaksi rekisteröityneille tarjoamaa työmarkkinapalvelua. AMS:n tarjoaman ohjauksen

tarkoituksena on edistää toimivia työmarkkinoita ja pyrkiä parantamaan yksittäisten henkilöiden mahdollisuuksia saada työtä tai säilyttää nykyinen työnsä.

AMS auttaa rekisteröityneitä asiakkaita ratkaisemaan ammatinvalintaa ja osaamisen kehittämistä koskevia ongelmia ja löytämään työtä. AMS:n tehtävänä on myös tarjota tietoa koulutuksesta, eri ammasteista ja työtehtävistä sekä työmarkkinoista. Lisäksi se tarjoaa Ahvenanmaalle muuttaneille täydentävää ohjausta Medborgarinstitutet-kansalaisopiston yhteydessä toimivassa tiedotustoimisto Kompassenissa.

Saadakseen ohjausta ahvenanmaalaisten on tällä hetkellä joko opiskeltava jossakin oppilaitoksessa tai oltava rekisteröityneenä työnhakijaksi AMS:ssä. Tämä tarkoittaa sitä, että koulutuksen ulkopuolella olevilla, ansiotyötä tekevilla, ammatin vaihtoa suunnittelevilla ja opiskelupaikkaa etsivillä ei ole mahdollisuutta saada ohjausta.

Koordinointi

Ohjaustoimintaa ei ole koordinoitu virallisesti Ahvenanmaalla. Vuonna 2014 koulutuksen järjestäjät ja työvoimaviranomainen aloittivat kuitenkin yhteistyön tekemällä sopimuksen ohjauspalveluiden hankinnasta. Käytännössä tämä tarkoittaa, että työmarkkinaviranomainen ostaa asiakkaidensa tarvitsemat opinto-ohjauspalvelut koulutuksen järjestäjältä.

Ahvenanmaan maakuntahallitus ja maakuntapäivät vahvistivat vuonna 2015 Kompetens 2025:ksi nimetyn koulutuspoliittisen ohjelman. Ohjelmassa todetaan muun muassa, että sekä eri koulutusasteilla opiskeleville että koulutusjärjestelmän ulkopuolella oleville tarjottavia neuvonta- ja ohjauspalveluja tulee kehittää. Ohjauspalvelujen kehittämisen odotetaan muun muassa vähentävän keskeytyksiä, parantavan opintojen läpäisyä

Ahvenanmaan maakuntahallitus ja maakuntapäivät vahvistivat vuonna 2015 Kompetens 2025:ksi nimetyn koulutuspoliittisen ohjelman.

ja lisäävän koulutuksen joustavuutta. Ohjelman mukaan myös aikuiskoulutuksessa tarjottavaa ohjausta, neuvontaa ja opiskelumahdollisuuksista tiedottamista tulee kehittää.

Ohjauksen kehittämiseksi Ahvenanmaalla toteutetaan vuosina 2017–2018 Euroopan sosiaalirahaston rahoittama hanke. Vägledning på Åland -hankkeen tarkoituksena on varmistaa, että kaikilla ahvenanmaalaisilla iästä ja aiemmista tiedoista riippumatta on käytettävissään riittävät ohjaus- ja urapalvelut. Tavoitteen saavuttamiseksi kehitetään

- henkilökohtaisia tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluita, jotka ovat niin koulutusjärjestelmän ja ansioityön piirissä kuin niiden ulkopuolellakin olevien saatavilla
- uusia tieto-, neuvonta- ja ohjaustyökaluja ja -keinoja palvelujen saatavuuden parantamiseksi ja uusien kohderyhmien tavoittamiseksi
- Ahvenanmaan koulutus- ja työmarkkinasektoreilla tarjottavan ohjauksen tehokasta koordinointia kaikkien toimijoiden välillä.

www.nvl.org